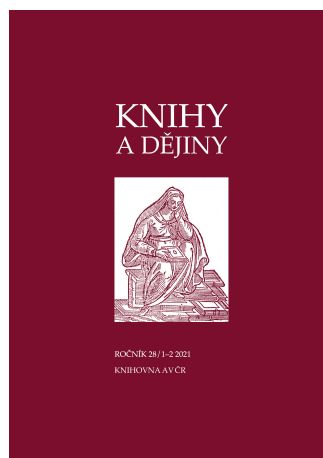

Zitierhinweis

Boldan, Kamil: Rezension über: Michał Spandowski / Sławomir Szyller (eds.), Catalogue of incunabula in the National Library of Poland. 2 Bände, Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2020, in: Knihy a dějiny, 28 (2021), S. 194-196, DOI: dx.doi.org/10.23852/KAD.2021.28.11, heruntergeladen über Website

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

otevírají tři analytické studie, které výstižně charakterizují tři různé etapy humanismu v českých zemích včetně jejich vývojových proměn a specifik. Zbývajících téměř sedm set stran vyplňuje přes sto třicet autorských hesel, která obsahují vedle základních životopisných událostí také detailní popisy literární a učenecské aktivity humanistů působících v českých zemích v letech 1480–1630. Dlužno říci, že někteří autoři byli tímto způsobem podchyceni poprvé. Tento fakt vyplývá nejen z regionálního vymezení, ale především z široce pojaté definice „humanisty“, jež autorský tým zvolil při sledování jedné z důležitých etap literární historie. Podchyceni jsou jak autoři, kteří pocházeli z českých zemí nebo zde minimálně pět let působili, tak také humanisté, kteří udržovali úzké styky s tuzemskými učiteli či šlechtou. Za zásadní pro zařazení autora mezi humanisty nepovažoval autorský kolektiv jen tradiční kritérium, tedy dostatečně velký objem děl publikovaných v latině či řečtině, ale též prokazatelnou inspiraci antickými autory anebo vlastní editorskou a překladatelskou činností, která zprostředkovávala antickou literaturu domácímu publiku v jednom z národních jazyků (němčina, čeština). Inovativní přístup autorského kolektivu pod vedením Lucie Storchové je patrný též při interpretaci literární produkce jednotlivých humanistů, v rámci níž je autorská tvorba domácích humanistů představena poprvé ve své úplnosti (tj. jak produkce novolatinšská, tak také ve vernakulárních jazycích). Novým způsobem přistoupili

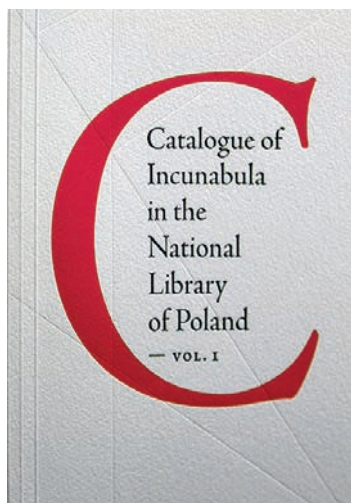
autoři hesel také k rozboru a hodnocení literární produkce humanistů, v rámci něhož se ústředním bodem jejich výkladu stal vztah autora k antické tradici a její recepcí ve vlastní literární tvorbě. Velmi cennou součástí autorských hesel jsou též informace o osobních vztazích mezi autory včetně jejich příslušnosti k nejrůznějším učenecským komunitám, což názorně ilustrují odkazy na dochovanou korespondenci. Každé heslo je nadto doplněno o rozsáhlou bibliografii zahrnující archiválie, rukopisy a tištěné publikace autora s odkazy na národní retrospektivní bibliografie. Bibliografický soupis uzavírá seznam základní, převážně novější odborné literatury.

VERONIKA SLADKÁ

■ **Michał SPANDOWSKI,**
Catalogue of Incunabula in the National Library of Poland. Vol. I–II.
 Warszawa, Biblioteka Narodowa
 2020. 694, 382 s.

Tragický předěl v dějinách sbírky inkunabulí Národní knihovny Polska tvoří říjen 1944, kdy ji po porážce Varšavského povstání nechalo německé Brandkommando spálit – vedle dalších částí historického fondu evakuovaných do sklepení budovy na ulici Okólnik.¹ Z 2 250 inkunabulí zbylo několik málo jednotlivin. Zachoval se alespoň jejich

¹ Dále srov. Michał SPANDOWSKI, *Polskie zbiory inkunabulów zniszczone, rozproszone i przemieszczone w czasie i w wyniku II wojny światowej*, Rocznik Biblioteki Narodowej 44, 2013, s. 28.

inventář, který stihla zpracovat Alodia Kawecka-Gryczowa. Podstatnou část zničeného souboru tvořily svazky navracené v meziválečném období ze Sovětského svazu. Jednalo se jen o menší díl tisků odvezených v 90. letech 18. století po zániku samostatného polského státu z území, která připadla carskému Rusku. Nová sbírka čítá 1034 vydání v 1131 exemplářích. V úvodu katalogu vypočítává polský inkunabulista Michał Spandowski jejich pět hlavních zdrojů: 1. Svazky pocházející ze zabavených šlechtických knihoven. 2. Část sbírky inkunabulí Lvovské Univerzitní knihovny, která byla za války evakuována do Slezska a po válce předaná do Varšavy. 3. Inkunabule z knihoven ve východních oblastech Německa, které po válce připadly Polsku. 4. Nákupy či dary jednotlivin. 5. Fragmenty tisků 15. století užité po většinou jako makulatura na knižních vazbách a sejmuté při restaurování.

Příkladně zpracovaný katalog inkunabulí polské Národní knihovny je

publikován v angličtině. První svazek obsahuje vlastní katalogovou část. Jednotlivé záznamy odkazují na základní inkunabulové bibliografie v čele s GW (*Gesamtkatalog der Wiegendrucke*) a souborným katalogem inkunabulí z polských knihoven, známým pod zkratkou IBP.² Důraz je kladen na osobité znaky – vlastnické zápisy vypovídající o historii každého exempláře, doplněnou rubrikaci a malířskou výzdobu či čtenářské poznámky. Pečlivé popisy knižních vazeb včetně dílenské identifikace podle užitého slepotiskového nářadí zpracovala Maria Brynda, popisy rukopisných přívazků Sławomir Szyller. Ve druhém svazku nalezne uživatel seznam zkratek citovaných bibliografií, jmenný rejstřík, rejstřík anonymních titulů, typografický rejstřík, konkordance základních inkunabulových bibliografií a katalogu, rejstříky ke knižním vazbám a především velmi podrobný provenienční rejstřík (zabírá na 170 stran), který je zapotřebí zvláště ocenit. Michał

² *Incunabula quae in bibliothecis Poloniae asservantur. Tom. I/1, 2. Moderante Alodia KAWECKA-GRYCZOWA composuerunt Maria BOHONOS et Elisa SZANDOROWSKA. Wratislaviae – Varsaviae – Cracoviae 1970.* Spandowski je spoluautorem II. svazku IBP, který obsáhl válečné ztráty. Čítá skoro 2350 vydání v asi 4600 výtiscích, které byly buďto zničené anebo o ně Polsko přišlo v důsledku posunu jeho východních hranic: *Incunabula quae in bibliothecis Poloniae asservantur. Tom. II. Addenda. Indices. Moderante Alodia KAWECKA-GRYCZOWA composuerunt Maria BOHONOS, Michał SPANDOWSKI et Elisa SZANDOROWSKA. Varsaviae – Cracoviae 1993.*

Spandowski v něm přináší biogramy zjištěných osob či krátké nástiny dějin institucionálních knihoven včetně informací o uložení dalších inkunábulí těchto vlastníků v polských fondech. Vznikla tak velmi důležitá pomůcka pro další rekonstrukci původních celků, určená především zahraničním uživatelům. Pochvalme i zajímavou grafickou podobu dvousvazkového katalogu, která tradiční čern kombinuje s červenými prvky (včetně červeného šití), upomínajícími na barevnou rubrikaci raných tisků.

Ve sbírce inkunábulí polské Národní knihovny výrazně převažují typografická germanika – tvoří celé dvě třetiny. Není tu zastoupen žádný tisk vydaný na území Čech či Moravy. Z obsahových bohemik zmiňme pranostiky budějovického rodáka Václava Fabera, který svou kariéru rozvíjel na sklonku 15. století nejprve na univerzitě v Lipsku a u místních impresorů vydával oblíbené nástěnné minuce či pranostiky (kat. č. 332–337). Dvěma výtisky je zastoupeno pojednání lipského teologa Balthasara de Porta *Conclusiones contra quorundam Bohemorum errores* zaměřené proti kacířským článkům českého utrakvismu (Lipsko, Gregor Böttiger, ne před 1494; kat. č. 123), jedním výtiskem *Historia Bohemica* Eneáše Silvia Piccolominiho (Basilej, Michael Furter, cca 1489; kat. č. 794) a novela *Iudicium Iovis* chebského rodáka Paula Schneevogela, známého pod latinizovanou formou svého jména Paulus Niavis (Lipsko, Martin Landsberg, cca 1495; kat. č. 697). Mezi provenienčními bohemiky jsou zastoupeni převážně až

mladší majitelé tisků 15. století. Jeden z výtisků latinského vydání světové kroniky Harmanna Schedela, slavné především díky dřevorezovým vedutám velkých měst, pochází z knihovny cisterciáckého kláštera ve Zlaté Koruně (Norimberk, Anton Koberger, 1493; kat. č. 865, výtisk b). Součástí knihovny kartuziánů v Králově Poli u Brna býval výtisk *Zlaté legendy* od Jakuba de Voragine (Štrasburk, Georg Husner, 1492; kat. č. 521, výtisk b). Výtisk Aristotelova díla *De animalibus* si roku 1512 koupil Řehoř Nitsch, kanovník v Olomouci a spoluzakladatel tamní humanistické sodality (Benátky, Bartolomeo Zani, 1498; kat. č. 81).³ Jak ovšem dokládá provenienční rejstřík vazeb, byly na našem území původně užívány i další svazky, byť soudobé vlastnické zápisy v nich chybějí.

KAMIL BOLDAN

■ *Reformation und Bücher. Zentren der Idee – Zentren der Buchproduktion*, hg. von Andrea Seidler und István Monok (Wolfenbütteler Schriften zur Geschichte des Buchwesens 51), Wiesbaden, Harrassowitz Verlag in Kommission 2020, 232 s.

Humanismus – Reformace – Hus a Luther a k tomu ještě kniha, to jsou témata nejen vždy atraktivní, ale také doslova nevyčerpatelná. A to nejen

³ Jiné Nitschovy inkunábule jsou dnes ve fondu olomoucké kapitulní knihovny.